

AZ ALAPTÖRVÉNY A KÖRNYEZETVÉDELEM ÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS TÜKRÉBEN

HOLOVÁCS GABRIELLA
PhD-hallgató (PPKE JÁK)

A környezetvédelmi szabályozás Európa-szerte a XX. század közepétől napjainkig látványos, az emberiség jövőjét befolyásoló tényezővé vált.¹ A viszonylag fiatal környezetjogon belül is meglehetősen új intézménynek tekinthető a fenntartható fejlődés gondolata, amely a nemzetközi környezetvédelmi gondolkodásban ,80-as évek végén történő megjelenését követően² gyakran hivatkozott, ezáltal egyre sokrétűbb fogalommá vált.

Annak ellenére, hogy a fenntartható fejlődést sokan, sokféleképpen definiálják, világszerte ismertté és elfogadottá a Környezet és Fejlődés Világbizottsága által közzétett Közös jövőnk című ún. Brundtland-jelentéssel (1987) vált: az ebben használt fogalom a legelterjedtebb, ezért az Alaptörvény környezetvédelmi és fenntartható fejlődés vonatkozású rendelkezéseinek vizsgálatánál ebből a fogalomból indultunk ki: „*A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generációk szükségletei anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk szükségleteinek kielégítését.*”³

A környezetvédelem és fenntartható fejlődés alkotmányos szintű szabályozásának vizsgálatánál felmerül a kérdés: mennyiben lehet bármilyen következtetést levonni egy állam környezetvédelmi érzékenységre és fenntartható fejlődés iránti elkötelezettségére alkotmányának, alaptörvényének vizsgálata alapján? A kérdés különösen adekvát annak a jelenségnek az ismeretében, amelyre Fodor László Környezetvédelem az Alkotmányban című könyvében

¹ PÁNOVICS Attila: Környezetvédelem az új Alkotmányban. *Kül-Világ – a nemzetközi kapcsolatok folyóirata*, 2011/1-2. 117. www.kul-vilag.hu [letöltve: 2012.12.02.]

² World Commission on Environment and Development (WCED): *Our Common Future, From One Earth to One World*. [1987] UN Documents, A/42/427 Chapter 2: Toward Sustainable Development

³ Uo.

mutat rá: „a legtöbb környezetvédelmi rendelkezést (kevés kivételtől eltekintve) olyan (mediterrán vagy posztszocialista) alkotmányok tartalmazzák, amelyek a környezetvédelemnek deklaratív jelentőséget tulajdonítanak”⁴, míg a nagy múltú, a környezetvédelem iránt elkötelezett nyugati demokráciák alkotmányai vagy egyáltalán említést sem tesznek környezetvédelmi kérdésekről (Dánia, Írország, Luxemburg, Egyesült Királyság), vagy csak nagyon szűkszavúan (1-1 cikk erejéig) rendelkeznek róluk (pl. Hollandia, Németország), ezáltal megállapítható, hogy az alkotmány és környezetvédelem viszonya nem szűkíthető le annak vizsgálatára, hogy egy állam deklarálja-e alaptörvényében a környezethez való jogot.⁵

A környezetvédelem alkotmányos szinten Alkotmányban való megjelenése mégis rendkívül fontos, különösen olyan államok esetében, ahol a jogi és gazdasági környezetnek nem képezi szerves részét a környezetvédelmi szempontok integrálása, sőt alapvetően a gazdasági fejlődés akadályaként tekintenek a környezetvédelmi kérdésekre. Fodor László már idézett művében az alkotmányos jogokkal kapcsolatos általános megállapításként rögzíti, hogy: „A környezet értékét elismerő alkotmány formális értelemben úgy járul hozzá a ‘környezetbarát jogrend’ kialakulásához, hogy hivatkozási alapot nyújt, illetve kötelezettséget teremt a környezeti követelmények meghatározásához, tartalmilag pedig úgy, hogy megköveteli a környezeti szempontoknak a figyelembevételét és beépítését az olyan emberi magatartások, társadalmi viszonyok szabályozásába, amelyek a környezet igénybevételét, használatát jelentik.”⁶ Azaz itt az integráció elvének érvényesülésére mutat rá.

1. A környezetvédelem és fenntartható fejlődés a magyar alkotmányos szabályozásban

A környezetvédelem a magyar Alkotmányban (1949. évi XX. törvény, a továbbiakban: Alkotmány) először egy 1972-es módosítás eredményeként került be az állampolgárokat megillető jog formájában, különösebb részletszabályozás nélkül.⁷

⁴ FODOR László: *Környezetvédelem az Alkotmányban*. Budapest, Gondolat – Debreceni Egyetem ÁJK, 2006. 39.

⁵ Uo. 29–37.

⁶ Uo. 65.

⁷ Uo. 21.

Környezetvédelmi szempontból azonban igazi áttörést az Alkotmány 1989. évi módosítása jelentette, amellyel két helyen jelent meg a környezet védelme: az I. fejezet Általános rendelkezési között a 18.§-ban (Bándi Gyula értelmezésében egyértelműen alapvető emberi jogként kezelve a környezet védelem kérdését), és a XII. Fejezetben az alapvető jogok és kötelezettségek rendszerében a 70/D§-ban, ugyancsak Bándi szerint eszközként közelítve a környezetvédelemhez⁸:

„18.§. A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.”

„70/D. § (1) A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

(2) Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg.”

Az Alkotmány szövegében tehát a fenntartható fejlődés és a fenntarthatóság gondolata egyáltalán nem, a környezetvédelem pedig rendkívül szűkszavúan jelent meg. A fenti rendelkezéseket később számos alkotmánybíróági értelmezés bontotta ki, fejlesztette tovább, alkotmányos szintre emelve a környezethez való jog több összetevőjét. Így pl. az Alkotmánybíróság (a továbbiakban: AB) kifejtette, hogy az Alkotmány a környezethez való jogot, a többi alapjogtól eltérően objektív intézményvédelmen keresztül biztosítja, azaz az állam környezetvédelmi kötelezettségei teljesítésének garantálásával.⁹

Az AB ún. alaphatározatában¹⁰ kifejtette azt a gondolatot, miszerint a környezethez való jog az ember továbbélésének záloga, ezáltal a fenntarthatóság eszméje halványan ugyan, de az AB értelmezésében megjelent.

Az Alkotmányt 2012. január 1-jei hatállyal a 2011. április 25-én kihirdetett Alaptörvény váltotta fel, amelyben azon túlmenően, hogy több környezetvédelmi szabályozás szerepel, mint az Alkotmányban, egyértelműen megjelenik benne a fenntartható fejlődés. Ezzel Magyarország belépett azon kevés országok

⁸ BÁNDI Gyula: *Környezetjog*. Budapest, Osiris, 2002. 62.

⁹ HORVÁTH Zsuzsanna – PÁNOVICS Attila: Környezetvédelem és fenntarthatóság az új Alaptörvényben. In: DRINÓCZI Tímea (szerk.): *Magyarország új alkotmányossága*. Pécs, PTE ÁJK, 2011. 82.

¹⁰ 28/1994. (V. 20.) AB határozat, ABH 1994. 134.

csoportjába, ahol alaptörvényi szinten jelenik meg a fenntartható fejlődés követelménye.

Bándi Gyula az Alaptörvény rendelkezéseit környezetvédelmi szempontból környezetvédelemhez kapcsolódó és kapcsolható rendelkezésekre osztja.¹¹

A környezetvédelemhez kapcsolódó rendelkezésekbe tartoznak azok, ahol primer módon megjelenik a környezet védelme, vagy a környezetvédelemmel összekapcsolható fenntartható fejlődés gondolata, míg a környezetvédelemhez kapcsolható rendelkezések azok, amelyeknek elsődleges célja nem a környezetvédelem, és nem a fenntartható fejlődés biztosítása, azonban közvetett módon e célokra is alkalmazni lehet. Ez utóbbiak környezetvédelmi szempontból azért sem elhanyagolhatók, mert számos európai alkotmányból csupán közvetett levezetéssel jutottak el a környezetvédelem követelményéig, alapvetően egy elsődlegesen más életviszonyt szabályozó normarendszer kiterjesztő értelmezésén keresztül annak környezetvédelmi vonatkozásának feltárásával. (Pl. Nagy-Britannia alkotmányos rendszerének részét képező Emberi Jogok Európai Egyezményében szabályozott magánélethez és magánlakáshoz való jogból vezették le a környezetvédelemhez való jogot.¹²)

A fenntartható fejlődés is két síkon jelenik meg az Alaptörvényben: gazdasági fenntarthatóság követelményeként (pl. Alapvetés N cikk, Szabadság és Felelősség XVII. cikk (1) bek., A közpénzek 38. cikk (1) bek.) és a környezeti fenntarthatóság, környezetvédelemmel összekapcsolható fenntartható fejlődésként.

1.1 Az Alaptörvény környezetvédelemhez és fenntartható fejlődéshez kapcsolódó rendelkezései:

Az Alaptörvény környezetvédelemhez kapcsolódó rendelkezései között elsőként a „Nemzeti Hitvallás” 8. felhívását kell megemlítenünk, amely úgy szól, hogy *„Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”* Ebben a megfogalmazásban két újszerű megközelítés is megjelenik: a régiókban való

¹¹ Gyula BÁNDI: Environmental aspects of the new Hungarian Constitution. *Environmental Liability – Law, Policy and Practice*, 2011[ISSN 0966 2030] Issue 5 Vol. 19. 7578.

¹² FODOR i. m. 34.

gondolkodás, amely a környezet- és természetvédelem sajátosságai miatt teljes mértékben indokolható, másrészt elsőként itt jelenik meg alaptörvényi szinten a jövő generációkért való felelősség, kiterjesztő módon értelmezve a jövő generációk számára megőrzendő erőforrásokat: abba mind az anyagi, mind a szellem, mind pedig a természeti értékeink beletartoznak.

A közvetlenül kapcsolódó környezetvédelmi szabályozás következő két cikkét az Alapvetés P) és Q) cikke tartalmazza. A P cikk értelmében *„A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”* Ebben a cikkben másodízben jelenik meg a fenntartható fejlődés környezetvédelemmel összekapcsolt gondolata, fontossága abban áll, hogy példálózó felsorolás keretében kiemeli azokat a közös örökség részét képező értékeket, amelyek fokozott védelmét fontosnak tartja. Ugyancsak újszerű megközelítés, hogy az alapjogokat nem csak a jogosultság, hanem a kötelezettség oldaláról közelíti meg.¹³

A Q) cikk, különösen annak (1) bekezdése az EUSZ 3. cikk 5. bekezdésének alapjogi átültetéseként értékelhető azzal, hogy rögzíti: *„(1) Magyarország a béke és a biztonság megteremtése és megőrzése, valamint az emberiség fenntartható fejlődése érdekében együttműködésre törekszik a világ valamennyi népével és országával.”*

A fentiekben hivatkozott alapjogi rendelkezések a korábbi Alkotmányban megfogalmazottakhoz képest újdonságot jelentettek. Az alábbi, Szabadság és Felelősség részben található környezetvédelemhez kapcsolódó rendelkezések azonban az Alkotmányban már alapvetően szerepeltek, azoknak az Alaptörvényben való megjelenítése ismétlése, megerősítése, és bizonyos szempontból pontosítása az Alkotmány 18.§ és 70/D.§-ban foglaltaknak.

Az Alaptörvény XX. cikke egyértelműen az Alkotmány 70/D.§-nak feleltethető meg bizonyos kiegészítésekkel:

„XX. cikk

(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.

(2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a spor-

¹³ BÁNDI (2011) i. m. 76.

tolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.”

Az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdése szinte szó szerint megegyezik az Alkotmány 70/D.§ (1) bekezdésével, míg a (2) bekezdésben – amely az Alkotmány 70/D.§ (2) bekezdésében foglaltakhoz hasonlóan a környezetvédelmet a testi és lelki egészség elérésének eszközeként kezeli – az eszközök sorában a környezetvédelemmel azonos szinten jelennek meg a korábbi Alkotmányban foglaltakhoz képest új elemek: a GMO mentes mezőgazdaság, az egészséges élelmiszer és az ivóvíz.

Az Alaptörvény XXI. cikke esetében csupán annak (2) és (3) bekezdése jelent az alkotmányos szabályozás szempontjából újdonságot, hiszen az (1) bekezdés – az ország megnevezésétől eltekintve - szó szerinti ismétlése az Alkotmány 18.§-ban foglaltaknak:

„XXI. cikk

(1) Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

(2) Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt - törvényben meghatározottak szerint - helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni.

(3) Elhelyezés céljából tilos Magyarország területére szennyező hulladékot behozni.”

A XXI. cikk (2) bekezdése első ránézésre a szennyező fizet elvnek tűnhet, azonban figyelmesebb olvasással megállapítható, hogy az a szennyező fizet elvnek csupán egy kis részét (környezeti károk helyreállítási kötelezettségét) tartalmazza, míg a szennyező fizet elv többi eleméről nem beszél. Bándi Gyula a már hivatkozott Környezetjog című könyvében a szennyező fizet elvvel kapcsolatban idézi az OECD 1972-ben közzétett ajánlását, mely szerint:

„Az elv, amelyet a szennyezés megelőzésével és kezelésével kapcsolatos költségekallokálására kell használni, annak érdekében, hogy a szűkös környezeti erőforrások racionális használatát ösztönözzük és elkerüljük a nemzetközi kereskedelem és beruházások terén a torzulásokat, a szennyező fizet elve. Ez az elv azt jelenti, hogy a szennyező a fent leírt, a közigazgatási hatóság által elrendelt intézkedések költségeit viseli, annak érdekében, hogy a környezet elfogadható állapotát biztosítsa. Más szavakkal, az ilyen intézkedések költségei meg kell

jelenjenek azon áruk és szolgáltatások költségei között, amelyek szenny-
nyezést idéznek elő a termelés és/vagy fogyasztás során.”¹⁴

A szennyező fizet elv tehát a környezeti károk helyreállítási költségein túlme-
nően azok megelőzési költségeit is magában foglalja, amely utóbbi elem azonban
az Alaptörvényből teljes mértékben kimaradt.

A XXI. cikk (3) bekezdésével kapcsolatban Bándi Gyula két kritikát is megfo-
galmaz bírálva annak helytelen fogalomhasználatát (az EU és a magyar hulladék-
gazdálkodási szabályozás által ismeretlen „elhelyezés” és „szennyező hulladék”
fogalmak alkalmazása miatt), továbbá megkérdőjelezve a bekezdésben foglal-
tának alaptörvényi szintű létjogosultságát.¹⁵

1.2 Az Alaptörvény környezetvédelemhez és fenntartható fejlődéshez kapcsolható rendelkezései

Tekintettel arra, hogy az Alaptörvényben a fentiekben idézett rendelkezések
közvetlenül alkalmazhatók környezetvédelmi célokra, csupán a teljesség kedvéért
említem meg azokat a rendelkezéseket, amelyek más életviszonyok szabályo-
zásán keresztül, azokból levezetve szolgálhatják a környezetvédelem érdekeit.

A környezetvédelemhez kapcsolható rendelkezések közül elsőként két olyan
rendelkezést említenék meg, amelyek álláspontom szerint környezetvédelmi
célok tekintetében összefüggnek egymással: a VI. cikk (1) bekezdését és a XIII.
cikk (1) bekezdésében foglaltakat:

„VI. cikk

*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát,
kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.*

[...]

XIII. cikk

*Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társa-
dalmi felelősséggel jár.”*

Az otthon és a tulajdon védelme egyrészt jelenti azt, hogy mindenkinek joga
van ahhoz, hogy otthonát, tulajdonát háborítatlanul, minden káros (környezeti

¹⁴ BÁNDI (2002) i. m. 87.

¹⁵ BÁNDI (2011) i. m. 77.

és egyéb) hatástól mentesen használhassa. A tulajdon védelmét a XIII. cikk (1) bekezdésének második mondata tesz teljessé a tulajdonnal kapcsolatos társadalmi felelősség rögzítésével.

Az Alaptörvény „Állam” című fejezetében található alapvető jogok biztosáról szóló 30. cikk a zöld ombudsman „lefokozásáról” szól azáltal, hogy egyetlen országgyűlési biztosról beszél, akinek helyettesei látják el a jövő nemzedékek érdekeinek, valamint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét. Ezt a szabályozást az Alaptörvény környezetjogi aspektusaival foglalkozók egyöntetűen az Alaptörvény hibájaként róják fel¹⁶, noha öröm az ürömben, hogy az intézmény csökkent értékkel ugyan, de megmaradt.

Végül az Alaptörvény 38. cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy „Az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon. A nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata, a közös szükségletek kielégítése és a természeti erőforrások megóvása, valamint a jövő nemzedékek szükségleteinek figyelembevétele. A nemzeti vagyon megőrzésének, védelmének és a nemzeti vagyonnal való felelős gazdálkodásnak a követelményeit sarkalatos törvény határozza meg.”

2. Az Alaptörvény szakmai „fogadtatása”

Az Alaptörvény megjelenésével kapcsolatos szakmai vélemények rendkívül vegyesek.

A jövő nemzedékek országgyűlési biztosa az Alaptörvény kihirdetése napján közzétett JNO-258/2011. sz. állásfoglalásában kifejtette, hogy az elkövetkezendő évtizedek gazdasági társadalmi fejlődését várhatóan a természeti erőforrások szűkössége befolyásolja majd, ezért rendkívüli fontosságú a környezetvédelmi és fenntartható fejlődés követelményének alaptörvényi szinten történő rendezése, amely – álláspontja szerint – biztosítja az elmúlt 20 év környezetvédelmi jogértelmezésének folytonosságát. Az Alaptörvény állásfoglalása szerint nem csupán a korábbi értékeket őrizte meg, hanem további érdemi eredményeket tartalmaz.

Felhívta ugyanakkor a figyelmet arra, hogy az Alaptörvény elfogadásával a jogalkotási munka nem ért véget, hiszen az Alaptörvény által biztosított keretek végrehajtása elképzelhetetlen a további következtetés jogalkotási tevékenység, és az állami szervezetrendszer környezetvédelmi elemeinek megerősítése nélkül.

¹⁶ BÁNDI (2011) i. m. 78., HORVÁTH-PÁNOVICS i. m. 93.

Kifejtette, hogy a JNO figyelemmel kíséri a jogalkotást és indokolt esetben az Alaptörvény előírásainak megfelelő javaslatokkal fog élni.¹⁷

A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács 2011. május 4-i ülésén megtárgyalta az alkotmányozás folyamatának környezetvédelmi, valamint a fenntarthatósággal kapcsolatos eredményeit. A Tanács szerint az elfogadott alaptörvény jelentősen emeli a természet és a környezet alkotmányos védelmének szintjét, ugyanakkor arra is felhívta a figyelmet, hogy önmagukban az alaptörvény legelőremutatóbb rendelkezései sem elegendőek egy fenntartható társadalom biztosításához, ha a jogrendszer más elemei, a gazdasági szereplők döntései és a társadalom tagjainak értékválasztása, életmódja, fogyasztói választásai nem támogatják a vonatkozó alkotmányos alapelvek érvényesülését. Kifejtették, hogy „A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács kész arra, hogy az általa előkészítendő Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégiában érvényesítse ezen alkotmányos alapjogok és kötelességek követelményeit, valamint a Tanács elé kerülő kormányzati koncepciók és törvénytervezetek vitájában ezen alaptörvényi rendelkezések őre és érvényesítője legyen. A Tanács 2008 óta a fenntartható fejlődés intézményes képviselője, s szerepét, súlyát tovább növeli, hogy ez az elv immár alaptörvényi védettséget is élvez Magyarországon.”¹⁸

Bándi Gyula már idézett írásában a fentiekben hivatkozott kritikán túlmenően kiemeli, hogy az Alaptörvény és az Alkotmány hasonló szövegrészei lehetővé teszik az Alkotmánybíróság jogfejlesztő döntésire való hivatkozásokat.¹⁹

Bándi Gyula fenti megállapítása az Alaptörvény negyedik módosításáig helytálló volt, azonban az Országgyűlés 2013. március 11. ülésnapján elfogadott, 2013. március 25-én kihirdetett és 2013. április 1-jétől hatályos Alaptörvény negyedik módosítása a záró és vegyes rendelkezések körében a 19.§ (2) bekezdésével módosította az Alaptörvény 5. pontját. A módosított szöveg értelmében az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok – e határozatok által kifejtett joghatások érintetlenül hagyása mellett – hatályukat veszítik, ezáltal megszűnt az alkotmánybírósági határozatokban kifejtett jogelvek automatikus alkalmazásának lehetősége.

Horváth Zsuzsanna és Pánovics Attila Magyarország új alkotmányossága címmel a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara által 2011 évben

¹⁷ FÜLÖP Sándor: Jövő nemzedékek országgyűlési biztosának állásfoglalása. Budapest, Országgyűlési Biztos Hivatala. 2011. április 25.

¹⁸ A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács állásfoglalása Magyarország új alaptörvényéről. http://www.nfft.hu/allasfoglalasok_az_uj_alaptorvenyrol_es_a_videkstrategia_koncepciojarol/ [letöltve: 2012.12.02.]

¹⁹ BÁNDI (2011) i. m. 77.

megjelent kötetben Környezetvédelem és fenntarthatóság az új Alaptörvényben címmel jelentetett meg egy tanulmányt²⁰, amelyben az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseit a környezetvédelmi elvek érvényesülése mentén vizsgálják. Elemzésük alapján megállapítják, hogy az Alaptörvény rendelkezései egyes területeken előrelépést jelentenek, míg máshol inkább visszalépést, vagy jobb esetben a korábbi szabályozás átvételét. Negatívumként értékelik a korábbi AB gyakorlatból ismert visszalépés tilalmának, a társadalmi részvételi elemeknek, és egyes környezetjogi alapelveknek (pl. integráció elve) a hiányát, illetve más megszorító alkalmazását (pl. szennyező fizet elv „csonka” alkalmazását a környezeti károkért való helytállási kötelezettség megfogalmazásában). Az Alaptörvény hiányosságaként értékelik, hogy a környezetvédelemmel összefüggő rendelkezések egyrészt hiányosak, másrészt a meglévők sem alkotnak átfogó és koherens rendszert.

Szabó Marcell ombudsmanhelyettes szerint új alaptörvény a korábbinál több felhatalmazást nyújt a természeti értékek védelmére, ezért mindent meg fog tenni annak érdekében, hogy ennek a védelemnek a szintje a válság miatt szűkülő erőforrások mellett se csökkenjen.²¹

3. Összefoglaló

Az Alaptörvény környezetvédelemmel és fenntartható fejlődéssel kapcsolatos szabályozása meglehetősen felemás. Fenntarthatósági szempontból egyértelműen előrelépés e követelmény Alaptörvénybe történő bekerülése, mint ahogyan előremutató a regionális gondolkodás megjelenése (Nemzeti Hitvallás 8. felhívása), a nemzetegészségügyi és stratégiai szempontból kiemelkedő fontosságú elemek alkotmányos védelmének megjelenése (pl. GMO mentes mezőgazdaság, egészséges élelmiszerek, ivóvíz védelmének kiemelése). Az Alaptörvény hiányosságaként értékelendő a szennyező fizet elv egy szűk részének alaptörvényi szintre emelése, a többi, legalább olyan fontos alapelvnek (pl. velővígázatosság, megelőzés elvének, visszalépés tilalmának és az integráció elvének) alkotmányos szabályozásból való kimaradása, mint ahogyan kifejezetten hiányosságként róható fel a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának ‘lefokozása’ az Alaptörvény 30. cikkében az önálló intézmény megszüntetésével, és a feladat

²⁰ HORVÁTH-PÁNOVICS i. m. 7795.

²¹ HVG.HU/itthon, MTI 2012. november 04. http://hvg.hu/itthon/20121104_Tetszik_az_alaptorveny_az_uj_zoldombudsma [letöltve: 2012.12.02]

alapjogok országgyűlési biztosa helyetteséhez történő telepítésével. Nem értek egyet azonban azzal az állásponttal, hogy az Alaptörvény visszalépést jelentene, hiszen nem mond kevesebbet, mint a korábban hatályos Alkotmány, mi több, az Alkotmány környezetvédelmi rendelkezései megtalálhatók az Alaptörvény XX. és XXI. cikkében, amely az Alaptörvény negyedik módosításig biztosította a korábbi alkotmánybíróági gyakorlat során kifejtett elvek és értelmezések érvényesítését, hivatkozását. Ez az automatizmus a hivatkozott negyedik módosítással megszűnt, azonban az Alaptörvény XX. és XXI. cikkeiben található környezetvédelmi rendelkezéseinek a korábbi Alkotmány 18.§ és 70/D.§-ban foglalt rendelkezésekkel szinte azonos szövege változatlanul biztosítja az Alkotmánybíróság számára a lehetőséget a korábbi alkotmánybíróági állásfoglalásokban kifejtett értelmezések, jogelvek megismétlésére, újrafogalmazására.

A fentiek alapján az Alaptörvény annak ellenére, hogy bizonyos kérdésekben nem nyújtotta a várt és elvárható megoldásokat, a fenntartható fejlődés kérdésében kifejezetten előrelépést jelentett, az Alkotmány környezetvédelmi rendelkezéseinek beemelésével pedig – a negyedik módosítást követően is – biztosítja a korábbi alkotmánybíróági jogfejlesztés vívmányai ismételt megfogalmazást követő alkalmazásának lehetőségét.